

Förortslyftet

Demokrati och jämställdhet

**En plan för att Sverige inte ska ha några utsatta områden år 2030
Fastställd av landsmötet 2021**

Liberalernas förslag

INTEGRATION

1. Inga utsatta områden senast 2030 bör vara ett vägledande mål för statens budget.

Alla integrations- eller migrationspolitiska reformer måste innehålla en konsekvensanalys om reformerna minskar eller ökar utanförskapet.

2. Mål för integrationspolitiken. Integrationspolitikens övergripande mål om lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund måste kompletteras med tydliga delmål.

a) Social integration. Obligatoriskt deltagande i kvalitetssäkrad språk- och samhällsundervisning som följs upp.

b) Ekonomisk integration. Mediantiden från uppehållstillstånd till att individen blir självförsörjande ska halveras till 2030.

c) Demokratisk integration. Alla integrationsinsatser måste bygga på delaktighet i svenska samhället och respekt för demokratiska värderingar.

3. Obligatorisk samhällsundervisning för alla nyanlända. Alla nyanlända ska delta i obligatorisk samhällsundervisning. Det bör även inkludera de som idag väljer eget boende, samt anhöriginvandrare.

4. Särskild samhällsinformation för nyanlända barn. Skolverket ska få i uppdrag att ta fram ett särskilt studiematerial med information om svenska samhället för nyanlända barn inom ramen för den vanliga skolan.

5. Digital kurs i samhällskunskap för anhöriginvandrare. Migrationsverket ska få i uppdrag att ta fram en digital kurs i samhällskunskap för anhöriginvandrare inför ankomst.

6. Ekonomisk integration för permanent uppehållstillstånd. Egen försörjning, kunskaper i svenska språket och samhället samt god vandel ska vara villkor för att få erhålla permanent uppehållstillstånd för att stärka individens möjligheter att snabbt bli en del av samhället.

7. Barn ska aldrig behöva tolka. Det är oacceptabelt att minderåriga barn i dag används som tolkar när deras föräldrar eller andra vuxna släktingar inte kan göra sig förstådda på svenska. Integrationspolitiken måste bygga på tydliga förväntningar på att alla som kan lära sig svenska också gör det, men när tolkning behövs ska det ges. Barn under 18 år ska aldrig behöva tolka åt sina familjemedlemmar.

8. Förnya stadsbyggnaden i de mest utsatta bostadsområdena. En plan bör tas fram för att även bortom 2030 lyfta de områden där utsatthetsproblem kvarstår på grund av bebyggelsestrukturen. Tyngdpunkten ska ligga på ombyggnation samt omdragningar av vägar och andra strukturförändringar för att skapa tryggare och trivsammare miljöer.

9. Myndigheter bör använda inkluderande språk. Det är viktigt att svenska myndigheter, regioner och kommuner är medvetna om hur språket kan användas för att befästa utanförskap eller främja delaktighet. Exkluderande ordval, som att beskriva barn som är födda i Sverige som invandrabarn, ska undvikas.

10. Öka förtroendet för rättsväsendet. Polisen måste få resurser att inte bara kunna genomföra rent polisiär brottsbekämpning utan även arbeta med relationsbyggande, inte minst genom regelbundna besök på skolor.

11. Medborgarskapssamtal. Vi vill stärka medborgarskapets status och främja ett inkluderande samhälle där varje människas frihet är i fokus och där alla ökar sina möjligheter att bli en aktiv samhällsmedborgare. När det språk- och samhällsprov för medborgarskap som Liberalerna drivit fram har blivit verklighet ska ansökningsprocessen därefter kompletteras med ett personligt samtal. Medborgarsamtalet ska också handla om varför man vill bli medborgare och om hur samhället fungerar, exempelvis avseende jämställdhet och hbtq-personers rättigheter.

JÄMSTÄLLDHET

12. Ekonomiskt stöd till förortens feministiska krafter. Inrätta ett riktat statligt stöd för att främja organisering i utsatta områden för att stärka flickors och kvinnors egenmakt och självständighet.

13. Gör det enklare för nyanlända föräldrar att genomföra etableringsinsatser. Systemet för föräldraförsäkring för nyanlända bör bli en del av etableringsprogrammet för nyanlända istället för en del av den vanliga föräldraförsäkringen.

14. Inför öronmärkta månader på grundnivå. I dag finns det inga öronmärkta dagar i föräldraförsäkringen för den som har så låg inkomst att föräldrapenningen ges på grundnivå. Svenskar med utländsk bakgrund – särskilt kvinnor – är kraftigt överrepresenterade i denna grupp. För jämställdhetens och integrationens skull ska nittio dagar ska reserveras för vardera föräldern även för föräldrapenning på grundnivå.

15. Nationell kartläggning av könsstymning. Det måste genomföras en ny nationell kartläggning av hur många flickor och kvinnor som lever med konsekvenserna av könsstymning, samt hur många som riskerar att utsättas för det.

16. Inför rutiner för vårdgivare och skolor för att upptäcka våldsutsatthet och hedersrelaterade problem. Inför rutiner vid hälsokontroller att alltid ställa frågor för att upptäcka alla former av våldsutsatthet och tydligt synliggöra t.ex. barn- och tvångsäktenskap, könsstymning och sexualbrott.

17. Säkerställ jämställd tillgång till fritid och idrott i utsatta områden. Offentligt stöd till aktiviteter för de boende ska rikta sig till flickor och pojkar i lika hög grad. Idrotts- och fritidsverksamheter som får offentliga bidrag ska visa att de arbetar inkluderande och att alla barn och unga får likvärdig tillgång till verksamheten, oavsett kön.

18. Ändra sambolagen för att stoppa informella barnäktenskap. Barn under 18 år har inte fullt juridiskt självbestämmande, men trots detta gäller sambolagen även för omyndiga som bor med vuxna. Det behövs en 18-årsgräns för att inte vuxnas juridiska ansvar och skyldigheter ska läggas på omyndiga unga.

CIVILSAMHÄLLET

19. Skärp kontrollen av organisationsbidrag. Ett aktivt föreningsliv är en av stöttepelarna i samhället och måste uppmuntras. Nattvandringar, föreningsliv och idrott bygger på människors ofta ideella engagemang. Utformningen och kontrollen av organisationsbidrag bör skärpas så att bidrag aldrig går till verksamhet som främjar segregation eller motverkar demokratiska värderingar. Det ska vara förbjudet för organisationer att förmedla bidrag till medlemsorganisationer som inte uppfyller demokratiska villkor.

20. Stärk svenska språkets ställning i utsatta områden. Det bör göras en kartläggning av det svenska språkets ställning i vardagslivet i utsatta områden och vad som kan göras för att underlätta användningen av svenska som gemensamt kommunikationsspråk. När myndighetsinformation ges på andra språk ska samma information på svenska alltid inkluderas.

21. Servicekontor ska finnas i utsatta områden. För att stärka lokalsamhällena och öka gemenskapen behöver fler myndigheter öka sin närvaro i utsatta områden. Det bidrar också till att ge förutsättningar för fler företag. Lämpliga myndigheter, inte bara bidragsgivande, bör öppna servicekontor i utsatta områden.

22. Ungdomsförbund ska få besöka skolor. Bredda skolans demokratiuppdrag för att säkerställa att alla elever under sin skolgång ska ha möjlighet att komma i kontakt med politiska ungdomsförbund. Gymnasierectorer ska ha ett särskilt uppdrag att skapa kontaktytor mellan ungdomsförbund och ungdomar i skolan. Det kan ske genom regelrätta debatter, bokbord eller klasspresentationer. Skollagens regler om opartiskhet ska följas.

23. Demokratikanon. Ta fram en demokratikanon, ett urval av texter som har haft särskild betydelse under demokratins framväxt i Sverige. En demokratikanon ska kunna vara en viktig del i SFI-undervisningen men även användas i skolans olika årskurser samt för läsning och diskussion vid studiecirkel och folkhögskolor.

EXTREMISM

24. Skärp tillsynen av demokrativillkoret för föreningsbidrag. Tillsynen måste bli kraftfullare, inte minst genom oannonserade besök och inspektioner vid evenemang som genomförs av föreningar och organisationer som får statliga bidrag.

25. Inför demokrativillkor även för kommunal och regional bidragsgivning. Ett relativt stort antal organisationer med kopplingar till extremistmiljöer mottar offentliga medel genom såväl statliga som kommunala bidrag. Ett demokrativillkor även bör införas för regionala och kommunala bidrag.

26. Stärk folkbildningen – reformera bidragssystemet. Det behövs ett omtag i bidragsgivningen till studieförbundens verksamhet. Varken kommunala, regionala eller statliga bidrag till den fria folkbildningen i studieförbund och högskolor får försvinna i bidragsfusk eller slussas till antidemokratiska krafter. Regeringen måste presentera konkreta insatser för att kraftfullt förbättra transparensen och uppföljningen.

27. Inte en skattekrona till extremism med studieverksamhet som täckmantel. Nationellt centrum mot våldsbejakande extremism bör vara med och stödja så att den bidragsgivning till folkbildning som sker via kommuner och regioner samt Folkbildningsrådet aldrig stödjer extremism.

28. Informera skolungdomar om den våldsbejakande islamismens brott mot mänskligheten. Forum för levande historia bör få ett uppdrag att informera om den våldsbejakande islamismens brott mot mänskligheten samt det pågående hot mot demokratin som islamistisk fundamentalism fortfarande idag utgör.

29. Bekämpa antisemitismen. Det behövs ökad medvetenhet om hur antisemitismen i Sverige tar sig uttryck i dag. Det får aldrig förekomma att skolor undviker att diskutera antisemitism därför att ämnet skulle anses känsligt. Det bör genomföras en nationell kartläggning av förekomsten av antisemitism i skolorna. Målet bör vara att alla barn och ungdomar någon gång under skolgången ska ges möjligheten att göra en studieresa till ett förintelseläger.

30. Bekämpa rasism och diskriminering. Skolans arbete med en demokratisk värdegrund och kunskap mot antisemitism, afrofobi, islamofobi, homofobi och andra former av intolerans måste förstärkas. Den tio år gamla diskrimineringslagen bör utvärderas.

31. Motverka icke-demokratiska staters påverkan i utsatta områden. Sverige kan inte vara en fristad för icke-demokratiska stater att sprida extremism. Regeringen bör därför, liksom flera andra europeiska länder har gjort, lägga fram lagstiftning som stoppar icke-demokratiska stater och organisationer med nära koppling till icke-demokratiska stater från att finansiera verksamhet i Sverige. En sådan lagstiftning bör föregås av en utredning som analyserar de olika lagstiftningarna som införts i andra liberala rättsstater och konsekvenser i förhållande till svenska grundlagen.

32. Bättre och mer systematiska granskningar av religiösa samfund som får statsbidrag. Inför ett demokratikriterium vid bidragsgivning till religiösa samfund. Kopplingar till icke demokratiska stater bör kartläggas.

33. Anmälningsskyldighet vid fusk för bidragsgivande myndigheter. Det bör införas en anmälningsskyldighet till Polisen för samtliga bidragsgivande myndigheter när man misstänker att bidragsfusk har begåtts.

Inledning: Integrationspolitik som bygger på svensk mångfald och eget ansvar

Denna rapport tar ett övergripande perspektiv på hur integrationspolitiken ska utvecklas för att främja demokrati och jämställdhet. Den innehåller förslag som ska styra integrationspolitiken i en mer liberal riktning, samt förslag som kompletterar de sakpolitiskt inriktade rapporterna, som partistyrelsen tidigare avhandlat. Dessa har handlat om bostadspolitik, utbildning, trygghet och arbetsmarknaden.

Liberalernas och liberalismens vision är att varje individ ska ha friheten att forma sitt eget liv efter egen vilja och drivkraft. Den friheten kräver ett öppet och inkluderande samhälle där varje person tillåts bidra, möts av höga förväntningar och där samhället bekämpar alla former av förtryck.

Vår integrationspolitik bygger på att det finns en oerhörd potential i att människor kommer till vårt land. Sverige, liksom många andra länder, står inför det faktum att fler och fler blir äldre samtidigt som en allt lägre andel av befolkningen befinner sig i arbetsför ålder. Att fler kommer till Sverige och jobbar är viktigt för vårt framtida välbefinnande. Vi vill att alla som kommer till Sverige ska ta ett stort eget ansvar för integrationsprocessen. Betoningen på eget ansvar är framförallt gynnsam för individen själv, som får bättre förutsättningar till ett självständigt liv. Genom att ta eget ansvar får man egenmakt.

Utgångspunkten ska vara att alla nya svenskar genom studier och jobb ska kunna axla ett personligt ansvar för sitt liv, utan att stå i beroendeställning till olika kollektiv vare sig det är socialtjänsten, släkten eller klanen. Liberal integrationspolitik säkrar och investerar i alla nyanlända så att de får förutsättningar att snabbt bli självförsörjande, lära sig det gemensamma språket, och ta till sig vilka lagar och värderingar som Sverige bygger på. Det står i bjärt kontrast till den vänsterinriktade integrationspolitiken, som lett till att nyanlända fastnat i bidragsberoende och utanförskap.

Rapporten bygger på ett arbete som har letts av riksdagsledamoten Robert Hannah, rapportör för Förortslyftet, som haft en referensgrupp bestående av liberala politiker från olika delar av landet bestående av Catharina Bildt Grape, Helena Holmberg, Frida Jansson, Jan Jönsson, Roko Kursar, Monica Lundin och Torkild Strandberg. Utredaren Yoav Bartal har bistått i arbetet med att skriva programmet. Liberalernas medlemmar har bidragit med förslag genom remissrundor och motioner, varefter partistyrelsen har behandlat förslaget. Den slutliga rapporten antogs av landsmötet 2021.

Vägen in i ett Sverige som är möjligheternas land ska bli öppnare för alla som respekterar de lagbundna ramarna för svenska samhället. Det är en svensk mångfald, som värnar individens frihet att forma sitt liv,

men stänger dörren för den som utifrån extrema värderingar vill begränsa andras friheter och rättigheter. Iden om det liberala samhället är att individer har rätt att leva som de vill på en mångfald av sätt, med vilken kulturell identitet man vill så länge man inte skadar andra eller bryter mot lagen. Detta skiljer sig från ett samhälle där familjen eller staten delar ut repressalier och bestämmer hur man ska tänka, tycka och leva. Rättsstaten, demokratin, civila samhället och de individuella mänskliga rättigheterna är ryggraden som bär upp ett fredligt liberalt samhälle och som har fått uttryck på ett unikt sätt i Sverige. Därför är de också de regler som håller ihop samhället och som alla måste följa. Vår vision är att alla ska kunna känna sig delaktiga och inkluderade i ett Sverige som är möjligheternas land.

När Liberalernas tidigare partiledare Per Ahlmark 2003 skrev ett nytt förord till sin legendariska bok "Vänstern och tyranniet" underströk han att det demokratiska samhället åter måste rusta sig till kamp. "Den tredje totalitära världsåskådningen under de senaste hundra åren har nu trätt fram med kraft och tydlighet. Efter kommunismen och nazismen ser vi hur den islamska fundamentalismen ställer liknande krav på oss. Vi ska anpassa oss till dess anspråk som inte medger invändningar, pluralism eller kompromisser", varnade Ahlmark.

Precis som vi ska slå vakt om religionsfriheten, och rätten att utöva sin tro, ska vi motarbeta våld och förtryck när det kläs i religiösa kläder. De radikala islamisterna ryggar inte för ohämmat våld, målet är erövring och utplåning av deras fiender. Samtidigt växer också det extremistiska hotet från radikalnationalistiska krafter, inte minst från så kallade ensamagerande som radikaliserar av nätbaserade forum.

Förortslyftet: Demokrati och jämställdhet

En plan för att Sverige inte ska ha några utsatta områden år 2030

Fastställd av landsmötet 2021

Mars 2022

www.liberalerna.se

info@liberalerna.se

1. En tydlig integration in i det svenska samhället

Det här kapitlet handlar om den övergripande integrationspolitiken och politikens ansvar att upprätthålla ramar för integrationsprocessen. Alla nyanlända får verktygen att ta ansvar för sin integration utifrån sina individuella förutsättningar. Politiken har också ett viktigt ansvar att förändra de strukturer som under lång tid upprättats i utsatta områden där kriminalitet, misslyckade skolor och omhändertagandementalitet försvårar det egna ansvarstagandet.

Liberalerna är det parti som har en konkret politik för att bryta bidragsberoendet. I rapporten om arbetsmarknaden lyfter Liberalerna ett stort antal konkreta förslag för att öka drivkrafterna till arbete, att sänka trösklarna till arbetsmarknaden och att insatser som ges till nyanlända och arbetslösa är effektiva. Det är viktigt att tillfälliga arbetsmarknadsinsatser för arbetslösa under coronakrisen inte permanentas och därigenom gör det mindre lönsamt att arbeta. Hit hör bland annat det ändrade medlemsvillkoret till a-kassan där en medlemsmånad räknas som fyra, lättnaderna i arbetsvillkoret och det höjda grundbeloppet.

Liberal integrationspolitik handlar också om att befästa de demokratiska, jämställda och sekulära värderingar som präglar vårt land. Det handlar om att motverka parallellsamhällen som till exempel tar sig uttryck i hedersrelaterat våld och förtryck. Den som med hot och hat hindrar andra att leva i frihet ska aldrig mötas med tolerans. Inte minst måste politiken också bekämpa grogrunden och förekomsten av diskriminering, rasism och extremism.

Vi ser medborgarskapet som slutet på integrationsprocessen och inte ett steg på vägen. Medborgarskapet ska man erhålla först när man har uppnått de sociala, ekonomiska och demokratiska mål som vi vill ställa upp. Dessutom behöver skapa en mer inkluderande syn på vad det innebär att vara svensk. En svensk medborgare ska aldrig behöva känna sig ifrågasatt som svensk.

Sverige ska vara ett öppet land som välkomnar nya invånare, ett land där vi oavsett ursprung skapar en gemensam framtid. Integrationen är en ömsesidig process mellan människor, där känslan av tillhörighet till samhället är resultatet. Språk, jobb, kunskaper om det nya landet och frihet från diskriminering är medel och förutsättningar för den processen.

1. Inga utsatta områden ska vara vägledande mål för budgeten. Inga utsatta områden senast 2030 bör vara ett vägledande mål för statens budget. Alla integrations- eller migrationspolitiska reformer måste innehålla en konsekvensanalys om reformerna minskar eller ökar utanförskapet. Alla reformer ska vägledas av principen att nyanlända ska få verktyg att ta eget ansvar för sin integration utifrån sina individuella förutsättningar. Dagens system innebär att samhället inte bistår med effektiva insatser som leder till språkkunskaper och jobb och som utgår från individens behov.

2. Mål för integrationspolitiken. Liberalerna ska verka för en tydligare styrning av integrationspolitiken. Integrationspolitikens övergripande mål om lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla

oavsett etnisk och kulturell bakgrund, som fastställdes 2009, måste kompletteras med tydliga delmål som årligen följs upp. Alla integrationspolitiska insatser för etableringen av nyanlända och att vända utvecklingen i utsatta områden ska bygga på forskningsbaserad evidens och vara långsiktiga.

a) Social integration.

Dagens system för att människor som kommer till Sverige ska delta i svenskundervisning och information om det svenska samhället måste kvalitetssäkras och följas upp mycket bättre. Det ska vara obligatoriskt att delta och ska ske både i väntan på uppehållstillstånd (asyltiden) och när uppehållstillstånd erhållits (etableringen).

b) Ekonomisk integration.

Arbetsföra personer ska ha egen försörjning. I ett första steg ska mediantiden från uppehållstillstånd till dess att individen uppnår självförsörjning halveras till 2030, genom till exempel sänkta trösklar till arbetsmarknaden och ökade drivkrafter till arbete.

c) Demokratisk integration.

Alla integrationsinsatser ska genomsyras av ökad delaktighet i det svenska samhället, vilket innefattar kunskap om och respekt för vårt demokratiska och sekulära samhälle, inklusive yttrandefrihet och religionsfrihet, rättsstaten samt jämställdhet mellan kvinnor och män och brottslagstiftningen.

3. Obligatorisk samhällsundervisning för alla nyanlända. Liberalerna har genomfört reformer för att nyanlända får bättre tillgång till svenska språket och samhällsundervisning. Ytterligare steg behövs för att säkra att alla får kunskaper om svenska samhället och de rättigheter, skyldigheter och möjligheter som följer av att bo här. På motsvarande sätt är det också viktigt att verksamheter som sjukvården har den kulturkompetens som behövs för att möta och ge situationsanpassad information till människor som flyttar till Sverige i vuxen ålder.

Det bör vara obligatoriskt för samtliga asylsökande, inklusive de som idag väljer eget boende, samt anhöriginvandrare, att delta i samhällsundervisning. Undervisningen ska ske direkt vid ankomst till Sverige men även under asyltiden samt när man fått uppehållstillstånd. Undervisningen ska fokusera på frågor om vårt demokratiska, jämställda och sekulära samhälle.

Forskning har visat på en rad områden där kunskapen och förståelsen bland nyanlända brister trots att man vistats i Sverige under flera år. Det handlar om frågor som jämställdhet, sexuella rättigheter, hedersförtryck, hbtq-personers rättigheter samt judars och andra religiösa minoriteters rättigheter. Utöver insatser för nyanlända är det viktigt att fortsätta stärka kunskaper om mänskliga rättigheter och demokrati hos hela befolkningen. Samma frågor måste få ett särskilt fokus i undervisningen till nyanlända.

4. Särskild samhällsinformation för nyanlända barn. Skolverket ska få i uppdrag att ta fram ett särskilt studiematerial med information om svenska samhället för nyanlända barn inom ramen för den vanliga skolan.

5. Digital kurs i samhällskunskap för anhöriginvandrare. Migrationsverket bör få i uppdrag att ta fram en digital kurs som anhöriginvandrare ska genomföra innan de kommer till landet. Det bör tydliggöras att det är ett villkor för anhöriginvandrare att ha genomfört kurs om samhället för att ta del av samhällets förmåner.

6. Ekonomisk integration för att erhålla permanent uppehållstillstånd. Liberalerna vill öka incitamenten för människor att snabba på sin integrationsresa i Sverige. Detta måste ske parallellt med att vi förbättrar de verktyg samhället erbjuder för att människor ska komma ut i arbete, genom att insatser följs upp, kvalitetssäkras och arbetsmarknadsanpassas.

Kraven för att kunna få permanent uppehållstillstånd bör tydliggöras. Det bör finnas ett krav på egen försörjning, kunskaper i svenska språket och samhället samt god vandel för att få erhålla permanent uppehållstillstånd. Barn eller personer som på grund av funktionsnedsättning, sjukdom eller andra begränsningar som innebär att de har betydande svårigheter att kunna uppfylla t.ex. kraven för språkkunskaper eller försörjningskravet måste kunna undantas, liksom så kallade kvotflyktingar. Detta är på väg att förverkligas med den nya migrationslagstiftningen och det är viktigt att det implementeras på ett sätt som stärker individens möjligheter att snabbt bli en del av samhället.

Det är nödvändigt att Sverige får en hållbar migrationspolitik som har bred förankring i riksdagen. Den ska vara human med fokus på de människor som har asylskäl och måste vara långsiktigt hållbar. Det finns redan i dag ett antal villkor för att erhålla permanent uppehållstillstånd. Med ovanstående villkor skapas en tydlig koppling mellan ekonomisk integration och permanent uppehållstillstånd.

7. Barn ska aldrig behöva tolka. År 2019 presenterades en statlig utredning om tolksituationen. Utredningen presenterar ett antal viktiga förslag för att öka tillgången till kvalificerade tolkar och att se till att barntolkning inte förekommer.

Nyckeln in i det svenska samhället är det svenska språket. Det ska finnas höga förväntningar på att alla som kan lära sig svenska också gör det, men för den som behöver tolkning i kontakt med sjukvården, kommunen eller någon myndighet ska tolkar användas. På orter där tillgången är liten på tolkar är liten, eller i särskilt känsliga situationer, kan telefontolk av integritetsskäl ofta vara en lösning.

När barn tolkar åt sina vuxna familjemedlemmar blir de bärare av ett ansvar som aldrig ska läggas på ett barn. Detta är särskilt viktigt med tanke på att tolkning ofta används i känsliga och privata ärenden. Lagen bör skyndsamt ändras så att barn under 18 år inte ska behöva tolka åt vuxna i möten med myndigheter.

8. Förnya stadsbyggnaden i de mest utsatta bostadsområdena. Liberalerna har i en delrapport beskrivit ett antal bostadspolitiska reformer som är avgörande för att vända utvecklingen i utsatta områden. Det handlar om ökade investeringar, aktörssamverkan, feministisk stadsplanering, trygghetskapande insatser, en nationell investeringsfond för att möjliggöra lån för investeringar i utsatta områden och mycket annat. Samtidigt krävs en plan för de områden där den fysiska miljön skapar särskilt stora problem. Det finns miljöprogramsområden där själva bebyggelsestrukturen är ett grundläggande problem som cementerar otrygghet, utanförskap och isolering från omgivande bostadsområden.

Därför bör det tas fram en plan för att även bortom 2030 lyfta de områden där utsatthetsproblem kvarstår på grund av bebyggelsestrukturen. Tyngdpunkten ska ligga på ombyggnation samt omdragningar av vägar och andra strukturförändringar för att skapa tryggare och trivsammare miljöer.

9. Myndigheter bör använda inkluderande språk. Ord som samhällets myndigheter använder har betydelse och kan förstärka utanförskapet. Många barn som är födda i landet känner idag en större tillhörighet med sina föräldrars hemland än deras egen - det beror inte enbart på att föräldrarna velat skapa en sådan identitet utan också på grund av att det svenska samhället genom ord och handlingar ofta visar

att barnet inte har samma tillhörighet till sitt hemland. Istället för att fokusera på människors utseende eller bakgrund bör fokuset vara på vår gemensamma framtid. Begrepp som invandrare, invandrarområde, invandrarskola med flera bör av myndigheter och myndighetspersoner användas mycket restriktivt för att benämna svenska medborgare, särskilt gentemot barn som är födda i Sverige. Istället bör begrepp som första generationens svenskar användas för att säkerställa en inkludering. Det är viktigt att myndigheter är medvetna om språkets betydelse för utanförskapet.

10. Öka förtroendet för rättsväsendet. Att invånare känner förtroende för samhällets institutioner är en viktig demokratisk fråga. Generellt sett har invånare ett gott förtroende till polisen, men det finns undantag. Förtroendet är dock betydligt lägre bland unga i förorten. Bristfälliga eller negativa relationer till polis och rättsväsende uppmärksammas som ett grundläggande problem i utsatta områden i den omfattande studien ”Att vända utvecklingen – från utsatta områden till trygghet och delaktighet”.¹ Liberalerna har i en ny trygghetsrapport presenterat en rad nya förslag för att öka samhällets möjligheter att stoppa kriminella gäng i utsatta områden och att förhindra rekryteringen. Som komplement till dessa förslag, inte minst rörande fler poliser och brottsbekämpande åtgärder, vill vi att polisen ges resurser att i ökad utsträckning arbeta relationsbyggande. Det behövs poliser som känner till området och dess invånare och som långsiktigt bygger upp förtroendet bland de boende. Dessa bör ges tid att komma på regelbundna besök på skolor, inte bara dyka upp när det hänt något. För att stoppa parallella strukturer behövs en kontinuerlig polisiär närvaro och uthålliga riktade insatser i områdena. För att invånarna ska kunna känna ökat förtroende för polisen måste polisen ges bättre förutsättningar att verka. Det behövs fler synliga och närvarande poliser, inte bara vid utryckningar

11. Inför medborgarskapssamtal. Det är en viktig del i det liberala samhället att alla är medborgare fullt ut är inkluderade i det rättsliga förhållandet mellan medborgaren och staten som medför rättigheter och skyldigheter för båda parter. Medborgarskapet förenar alla medborgare och står för samhörighet med Sverige. Vi vill stärka medborgarskapets status och främja ett inkluderande samhälle där varje människas frihet är i fokus och där alla ökar sina möjligheter att bli en aktiv samhällsmedborgare.

Under lång tid var medborgarskapets betydelse nedprioriterat i Sverige. Liberalerna har under lång tid arbetat för att höja dess status, bland annat genom att driva på för medborgarskapsцерemonier och att införa språk och samhällskrav. Tack vare detta arbete finns det nu lagförslag som kan bli verklighet inom några år. När den reformen är på plats vill vi att den utvidgas utöver rent skriftliga test till att även inkludera fysiska samtal.

Det är något som genomförs i en rad länder som Kanada, Frankrike, Finland, Australien, och USA. Ett så viktigt steg som att bli medborgare ska byggas på ett mänskligt möte som också handlar om varför man vill bli medborgare och om kunskaper om hur samhället fungerar, exempelvis avseende jämställdhet och hbtq-personers rättigheter.

---

1 ”Att vända utvecklingen”, red: Gerell, Manne, Malmö universitet, 2020

2. Stärk kvinnors livssituation i utsatta områden

Hela Liberalernas arbete med Förortsliftet har ett tydligt feministiskt perspektiv. En av utgångspunkterna för arbetet är polisens kartläggning och analys av utsattheten i bostadsområden, där just flickor och kvinnors utsatthet särskilt uppmärksammas. Det här kapitlet fokuserar på stärkande insatser för kvinnor i utsatta områden. Inte minst är det ett komplement till de jämställdhetsförslag som ingått i övriga fyra rapporter.

Vår rapport om trygghet innehåller ett dussintal nya politiska förslag för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Rapporten om skolan tar upp att bristande ordning och trygghet i skolan särskilt drabbar flickor och presenterar förslag på det området, liksom att förskolan måste lyftas, bland annat för ökad jämställdhet. Dessutom uppmärksammar bostadsrapporten behovet av mer feministisk stadsplanering, just för att bygga bort miljöer som skapar otrygghet och rädsla för att visas på offentliga platser för flickor och kvinnor.

I arbetsmarknadsrapporten tar vi upp att allt för många utrikes födda kvinnor, framförallt de som kommer som asylsökande eller anhöriginvandrare, saknar idag jobb och egen lön. En viktig del av Förortsliftets arbetsmarknadsrapport har varit att se över transfererings- och stödsystem som skapar inlåsnings effekter vilket håller kvar många kvinnor i hemmet och i bidragsberoende.

12. Ekonomiskt stöd till förortens feministiska krafter. Flickor och kvinnors röster i förorten måste synliggöras mer för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen Sverige satt upp. Rätten att forma och påverka våra liv ska råda i hela vårt samhälle. Kvinnors organisering har historiskt sätt varit avgörande för att nå den utveckling som skett under de senaste 100 åren i Sverige. Tidigare erfarenheter visar på att kvinnors egen organisering riskerar att möta motstånd då målet är att utmana och motverka de patriarkala strukturer som råder.

Samarbete är därför viktigt och avgörande för att få kraft att fortsätta den kamp som påbörjats likväl som erfarenhetsutbyte mellan olika verksamheter. Det kan vara genom ett strukturerat samarbete med etablerade kvinnorrättsorganisationer.

Liberalerna ska verka för inrättandet av ett riktat stöd för att främja organiseringen av och flickor och kvinnor i utsatta områden och att stärka deras egenmakt och självständighet. Det ska stärka flickor och kvinnors aktörskap, demokratiska delaktighet och åtnjutandet av grundläggande fri- och rättigheter. Det kan handla om entreprenörskap, arbete mot våld mot kvinnor, idrott och andra former av föreningsliv.

13. Gör det enklare för nyanlända föräldrar att genomföra etableringsinsatser. Det behövs radikalt förbättrade arbetsmarknadsinsatser och svenska språkinsatser när kvinnor är nya i Sverige för att det inte ska leda till ett livslångt utanförskap, bidragsberoende och beroende av manlig partner. Föräldraförsäkringen för nyanlända måste förändras för att det ska bli möjligt.

Det är något fler kvinnor (54 procent) än män (46 procent) som är inskrivna i etableringsuppdraget, men det är mer än dubbelt så hög andel män som arbetar 90 dagar efter etableringsuppdraget: 41 procent bland män jämfört med 18 procent bland kvinnorna.²

Sveriges kvinnolobbys rapport ”Snabbspår och stickspår” från 2017 visade att 16 procent av kvinnor med en etableringsplan var förhindrade att medverka i aktiviteter på grund av föräldraledighet, jämfört med 1 procent av männen. Undersökningar har visat att nära hälften av nyanlända kvinnor har så hög utnyttjande av föräldrapenning att de knappast har möjlighet att påbörja sfi eller andra insatser som underlättar inträde på arbetsmarknaden. En tredjedel av nyanlända män som får barn tar inte ut någon föräldrapenning alls, jämfört med sju procent med inrikes födda pappor.

Nyanlända kvinnor tar, som kvinnor vanligtvis gör, ofta ett större ansvar för det obetalda hemarbetet, vilket påverkar möjligheten att delta i arbetslivet. Men sambandet kan också gå åt andra hållet. Svårigheter att komma in på arbetsmarknaden, sämre utbildningsbakgrund och fördomar kan leda till att kvinnorna hänvisas till att ta hand om hem och barn i betydligt större utsträckning än vad de själva skulle önska.

En statlig utredning konstaterar: ”Slutsatsen blir därmed att föräldrapenning försenar etableringen på arbetsmarknaden för ganska många nyanlända mammor och att den kan bli en fälla särskilt för dem som har behov av kompletterande försörjningsstöd.”

Liberalerna har sedan flera år drivit en reformerad föräldraförsäkring, en ny modell som ska öka valfriheten och jämställdheten. Föräldraförsäkringen får inte bli en kvinnofälla som förstärker avståndet till det svenska samhället och arbetsmarknaden. Det finns ett trängande behov av feministisk politik för nyanlända kvinnor. Systemet för föräldraförsäkring för nyanlända bör bli en del av etableringsprogrammet för nyanlända istället för en del av den vanliga föräldraförsäkringen. Det möjliggör också ett arbetssätt som gör att föräldraskap inte blir ett hinder för etableringsprocessen. Arbetsförmedlingen bör uppmuntra föräldrarna att dela på föräldraledigheten inom systemet, t.ex. genom att båda föräldrarna deltar på deltid. Ersättningen för föräldralediga inom etableringsprogrammet bör vara på samma nivå som under den sk kartläggningsperioden.

14. Inför öronmärkta månader på grundnivå. Vårdnadshavare har rätt att vara hemma för att ta hand om sina barn genom föräldrapenning. Den betalas ut i sammanlagt 480 dagar. Föräldrar som har arbetat innan man fått barn får en högre föräldrapenning som är baserad på sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Det beror på att man har varit med och betalat in till systemet. För denna grupp är idag 90 dagar reserverade för vardera föräldern. De går alltså inte att ge bort till den andre föräldern.

För alla andra, som inte har haft något arbete och inte har någon SGI, gäller en grundnivå. Grundnivån ligger idag på 250 kr per dag. För personer som har föräldrapenning på grundnivå finns det inte några reserverade dagar.

En ny forskningsrapport från SNS om föräldraledigheten som hinder eller möjlighet för etablering konstaterar att det låta de reserverade månaderna gälla även vid grund nivå vore en signal om att jämställdhet föräldraskap gäller i alla ekonomiska situationer. Man konstaterar också att det vore ett steg för nyanlända kvinnors etablering.³

2 http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2020/06/Delredovisning_kartl%C3%A4ggning-av-hur-offentliga-st%C3%B6d%C3%A5tg%C3%A4rderna-mellan-kvinnor-och-m%C3%A4n.pdf

3 <https://sns.se.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2021/03/foraldraledighet-hinder-eller-mojlighet-for-etablering-i-samhallet.pdf>

Liberalerna menar att 90 dagar ska reserveras för vardera föräldern även för föräldrapenning på grundnivå. Svenskar med utländsk bakgrund – särskilt kvinnor - är kraftigt överrepresenterade i gruppen som har föräldrapenning på grundnivå.

Det är just den grupp som behöver störst uppmuntran från samhället att ta sig in i arbete – som också har störst tillgång till ojämlik delning av föräldraledighet. Det nuvarande systemet som bara gäller föräldrar med inkomster är en fälla för kvinnor med utländsk bakgrund och andra kvinnor som saknar inkomster.

15. Nationell kartläggning av könsstypning. Efter att bland annat Liberalerna krävt en nationell kartläggning av omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck gav den dåvarande regeringen i februari 2017 i uppdrag åt Socialstyrelsen att genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck. Uppdraget slutredovisades i mars 2019. Det kan konstateras att Socialstyrelsen kom fram till att det inom ramen för myndighetens uppdrag inte varit möjligt att göra en kartläggning av omfattningen i befolkningen av hedersrelaterat våld och förtryck i alla åldersgrupper. Den kunskapsöversikt som så väl behövs saknas alltså ännu. Det är centralt att det fortsatt görs arbete för att hitta ett sätt att systematiskt kartlägga utbredningen av hedersrelaterat våld och förtryck och dess utveckling. En ny kartläggning av omfattningen av könsstypning av flickor och kvinnor i Sverige, samt hur många som befinner sig i riskzonen, behöver genomföras eftersom den tidigare har varit begränsad och bygger på gammal statistik. Likaså behöver vårdgivares och skolors kunskap förbättras om vilka allmänna symptom som tyder på att en flicka eller kvinna kan ha könsstypats.

16. Inför rutiner för vårdgivare och skolor för att upptäcka våldsutsatthet och hedersrelaterade problem. Utbilda vårdpersonal och inför rutiner vid allmänna hälsokontroller, inklusive tandvården och gynekologiska undersökningar att alltid ställa frågor för att upptäcka alla former av våldsutsatthet och tydligt synliggöra t.ex. barn- och tvångsäktenskap, könsstypning och sexualbrott. Även inom skolan behöver motsvarande utbildningar utvecklas. Mötesplatser som familjecentraler, där man med tidiga insatser kan möta riskfaktorer i samspelet barn och föräldrar, ska tillvaratas. Medan barnen leker på den öppna förskolan kan föräldrarna ges stöd och få information om olika insatser för att förbättra barns hälsa.

Hälso- och sjukvården i hela landet måste ha tillgång till särskild kompetens eller verksamhet för att ta emot de flickor och kvinnor som är könsstypade samt är i behov av vård och behandling samt psykosocialt stöd. Fler specialiserade mottagningar lär komma att behövas, och medicinska riktlinjer och rutiner behöver tas fram och tillämpas i alla regioner.

17. Säkerställ jämställd tillgång till idrott i utsatta områden. Flickor och pojkar ska ges samma förutsättningar till en utvecklande fritid. Det är nödvändigt att kartlägga hur mycket av kommuners satsningar på idrott, kultur och fritid till unga som kommer flickor respektive pojkar till del men även när det gäller hur tillgången till idrottslokaler fördelas. Lika mycket resurser bör avsättas till flickors respektive pojkars fritid. Idrotts- och fritidsverksamheter som får offentliga bidrag ska visa att de arbetar inkluderande och att alla barn och unga får tillgång till verksamheten, oavsett kön.

18. Ändra sambolagen för att stoppa informella barnäktenskap. Sambolagen bör ändras så att den inte kan användas för att ge legitimitet och erkännande åt samma förtryckande traditioner som ligger bakom barnäktenskap i juridisk mening. Till skillnad från äktenskapsbalken finns det i sambolagen inte någon formell åldersgräns. Detta gör att även vuxnas förhållanden med omyndiga räknas som samboförhållanden i lagens mening.

Det finns naturligtvis ett stort antal samboförhållanden mellan en vuxen och en omyndig som ingås fullt frivilligt och utan tvång eller påtryckningar. Men det finns också situationer där det som räknas som samboförhållanden i praktiken kan handla om informella barnäktenskap.

Av statistik från SCB för 2017, som är det senast tillgängliga året, framgår att 45 personer under 18 år hade barn tillsammans med en vuxen person som de levde i ett samboförhållande med. Av dessa 45 personer var 44 flickor. Det är samma patriarkala maktmönster som återspeglas i statistiken över utomlands bortgifta barn som kommer till Sverige: vuxna män som bor ihop med minderåriga flickor.

Den som är under 18 år har inte samma rättsliga självbestämmande som en myndig person och kan inte själv göra sina intressen gällande på samma sätt. Barn som blir föräldrar är typiskt sett i en utsatt situation och frågorna kring barnets utsatthet blir än mer brännande när det handlar om ett barn som blir förälder samtidigt som barnet är beroende av en väsentligt äldre person för bostad och vardagsekonomi. Därför ska inte vuxnas juridiska ansvar och skyldigheter läggas på omyndiga unga. Det behövs en 18-årsgräns i sambolagen.

3. Stärk det demokratiska civilsamhället i utsatta områden

19. Skarp kontrollen av organisationsbidrag. Staten har en viktig roll att bidra till att det finns förutsättningar för ett levande och självständigt civilt samhälle. Offentligt stöd kan göra stor nytta för människor att öka sin delaktighet i demokratin. Däremot är det viktigt att det offentliga stödet aldrig går till verksamheter som undergräver demokratiska värderingar. Flera myndigheter har varnat för att det idag sker.

Riksrevisionen konstaterar att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor betalat ut över en miljard kronor i organisationsbidrag 2016-2020, varav 260 miljoner under 2020. Enligt Riksrevisionen föreligger betydande brister i kontrollen, inte minst av att de som tar emot bidragen uppfyller villkoren.

Utformningen och kontrollen av organisationsbidrag bör skärpas så att bidrag aldrig går till verksamhet som främjar segregation eller motverkar demokratiska värderingar. Det ska vara förbjudet för organisationer att förmedla bidrag till medlemsorganisationer som inte uppfyller demokratiska villkor. Riksrevisionen konstaterar: ”Enligt MUCF:s tolkning finns inget i stödförordningarna som hindrar att den bidragsmottagande organisationen förmedlar hela eller delar av organisationsbidraget till medlemsföreningar som inte uppfyller villkoren i stödförordningarna”.⁴

20. Stärk svenska språkets ställning i utsatta områden. Människor som bor i utsatta områden kommer från många olika kulturer och bakgrunder språkmässigt. Det finns en otrolig kraft i att över 100 språk talas i till exempel Göteborgsområdet Angered men det betyder också hinder i kommunikationen mellan invånarna. Det språk som är den gemensamma för alla är det svenska språket. En studie uppskattar att mellan 20 och 25 procent av de boende i utsatta områdena Bergsjön och Hjällbo som bäst talar bristfällig svenska. Om så många i ett område inte talar det gemensamma språket försvagas de sociala relationerna i stadsdelarna. När man talar det gemensamma språket svenska så kan de sociala relationerna stärkas, exempelvis i kontakt med andra föräldrar på föräldramöten i skolan, eller när föräldrar följer med sina barn ut på fritidsaktiviteter

Det bör göras en kartläggning över det svenska språkets ställning i vardagslivet i utsatta områden och vad som kan göras för att underlätta användningen av svenska som gemensamt kommunikationsspråk. När myndighetsinformation ges på andra språk än svenska bör en svensk version alltid finnas med.

⁴ <https://www.riksrevisionen.se/download/18.1cb1a0f0177db532033358ef/1614592178931/MUCF%20Rapport%20Brister%20i%20MUCFs%20handl%C3%A4ggnings%20av%20organisationsbidrag%202020.pdf>

21. Servicekontor ska finnas i utsatta områden. I årtal har utvecklingen gått mot att områden som idag är utsatta har förlorat samhällsservice, allt från postkontor, medborgarkontor och statliga myndigheter har flyttat ut från områdena. Det är särskilt viktigt i utsatta områden att medborgarna ska känna en närvaro av samhällsstöd. För att stärka samhällena och öka gemenskapen måste statliga myndigheter och företag öka sin närvaro i utsatta områden. Det är viktigt att det inte bara är bidragsgivande myndigheter som ska placeras i utsatta områden. Medel bör tillföras till lämpliga myndigheter för att de ska kunna öppna gemensamma servicekontor i utsatta områden.

22. Ungdomsförbund ska få besöka skolor. Valdeltagandet i utsatta områden är väldigt lågt och relativt få personer är aktiva medlemmar i politiska partier. De undersökningar som Demokratiutredningen 2015 tog fram visade att människor blir medlemmar i ett politiskt parti därför att någon de känner ber dem – en granne, skolkamrat, förälder, arbetskamrat. Men om det inte finns någon i närheten som är partimedlem är det ingen som frågar.

Demokratin är inte bara ett regelverk man kan förklara - kontakt med partierna borde vara varje elevs rätt. Det har på senare år genomförts ett antal satsningar på att öka valdeltagandet i utsatta områden. Medel har bland annat gått till informationskampanjer och organisationer som Höj Rösten. Till syvende och sist är det ändå de politiska partierna som har det yttersta ansvaret att bära upp demokratin och rekryterar nya politiker. Det kan gälla exempelvis i utsatta stadsdelar men även andra delar av landet.

För några år sedan förtydligades skollagen för att säkerställa att partier och deras ungdomsförbund behandlas neutralt och opartiskt av skolorna. Ett neutralt sätt kan till exempel vara att ge möjlighet för alla partier som är representerade i kommunfullmäktige att presentera vad de tycker i lokalpolitiken. Men alltför många skolor hanterar detta i stället genom att neka alla partier och ungdomsförbund tillträde. Vi menar att det är särskilt viktigt för den demokratiska integrationen att alla elever under sin skolgång får träffa politiska partier och deras ungdomsförbund. Därför vill vi bredda skolans demokratiuppdrag till att skapa sådana kontaktytor. Gymnasierektorer ska ha ett särskilt uppdrag. Det kan ske genom regelrätta debatter, bokbord eller klasspresentationer.

23. Demokratikanon – ett instrument för att förstå demokratins rötter. Vårt demokratiska samhälle har vuxit sig starkt genom århundranden och längs vägen finns en rad viktiga milstolpar. Det handlar bland annat om tryckfriheten, yttrandefriheten, den allmänna rösträtten liksom viktiga jämställdhetsreformer. En grupp experter från olika delar av samhället, till exempel statsvetare, historiker, lärare, Svenska Akademin bör få i uppgift att ta fram en demokratikanon som ska bestå av en samling texter som har haft särskild betydelse för framväxten av demokratin i Sverige. Det kan handla om att illustrera hur tryckfriheten tidigt fick fotfäste i Sverige eller hur kampen för kvinnors rösträtt och jämställdhet gick till. Även internationella texter som influerat, utvecklat och fördjupat vår demokrati bör finnas med som inspiration. En demokratikanon ska kunna vara en viktig del i SFI-undervisningen men även användas i skolans olika årskurser samt för läsning och diskussion vid studiecirkel och folkhögskolor.

4. Bekämpa extrema krafter i utsatta områden

24. Skärp tillsyn av demokrativillkoret. Nu ska ett demokrativillkor för statlig bidragsgivning införas. Regeringen har föreslagit att det ska införas en särskild stödfunktion. Liberalernas anser att demokrativillkoret inte bara ska tillämpas när myndigheterna granskar organisationernas officiella dokument och uppgifter som lämnas i ansökan om bidrag, utan också baseras på organisationens och företrädarnas verksamhet. Det är viktigt att bevisbördan för att visa att verksamheten inte strider mot demokratiska värderingar inte enbart ligger på den bidragsgivande myndigheten, utan även på organisationen som mottar bidraget.

Tillsynen måste bli kraftfullare, inte minst genom oannonserade besök och inspektioner vid evenemang som genomförs av föreningar och organisationer som får bidrag. Det bör tas fram statliga riktlinjer till myndigheter, samt regioner och kommuner i hur man ska bedöma demokrativillkoret. För att göra det lättare bör standardmodeller för ansökan och redovisning för allmänna medel tas fram.

25. Inför demokrativillkor även för kommunal och regional bidragsgivning. Demokrativillkorsutredningen har lämnat förslag på att införa demokrativillkor för statliga bidrag. Cirka 40 statliga myndigheter fördelar ungefär 14 miljarder kronor i bidrag till civilsamhället. Samtidigt fördelar Sveriges kommuner och regioner sex miljarder om året till civilsamhället.

Utredningen hade inte till uppdrag att föreslå demokrativillkor för kommuner och regioner, även om utredningen ser att det finns ett värde av att man utvecklar sådana villkor. Säkerhetspolisen gör bedömningen “att ett relativt stort antal organisationer med kopplingar till extremistmiljöer mottar offentliga medel genom såväl statliga som kommunala bidrag”. I likhet med Säkerhetspolisen menar vi att ett demokrativillkor även bör införas för regionala och kommunala bidrag.

26. Stärk folkbildningen – reformera folkbildningen. Folkbildningsrådet bildades 1991 i samband med kommunaliseringen av den svenska skolan och är en ideell förening med myndighetsuppgifter. Föreningen fördelar statsbidrag inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde: folkhögskolor, studieförbund och folkhögskolors studerandeorganisationer.

Rådets bidragsfördelning har uppvisat stora brister. Det är också oklart hur stor del av rådets verksamhet som omfattas av offentlighetsprincipen. Den del av rådet som omfattar fördelning av statsbidrag omfattas av offentlighetsprincipen, men i praktiken är det enligt Riksrevisionen otydligt vilka handlingar som omfattas då Justitieombudsmannen och kammarrätten har haft olika uppfattningar.

Riksrevisionen har rekommenderat regeringen att ställa tydligare krav på Folkbildningsrådets myndighetssutövning, att ge Folkbildningsrådet ett tydligare uppdrag att följa upp statsbidraget utifrån de statliga intentionerna och att säkerställa att relevanta utvärderingar gjordes.

Det behövs ett omtag i bidragsgivningen till studieförbundens verksamhet. Varken kommunala, regionala eller statliga bidrag till den fria folkbildningen i studieförbund och högskolor får försvinna i bidragsfusk eller slussas till antidemokratiska krafter. Regeringen måste presentera konkreta insatser för att kraftfullt förbättra transparensen och uppföljningen.

27. Inte en skattekrona till extremism med studieverksamhet som täckmantel. Dels finns starka indikationer att medel från Folkbildningsrådet betalas ut till studieförbund som har kopplingar till internationella extrema rörelser, såsom Muslimska brödraskapet. Nationellt centrum mot våldsbejakande extremism bör vara med och stödja så att bidragsgivningen som sker via kommuner och regioner samt Folkbildningsrådet aldrig stödjer extremism.

28. Informera skolungdomar om den våldsbejakande islamismens brott mot mänskligheten. Forum för levande historia har idag ett uppdrag att informera om kommunismens och nazismens brott mot mänskligheten - myndigheten bör nu också få ett fördjupat uppdrag och ökade medel för att informera om den våldsbejakande islamismens brott mot mänskligheten men även den pågående rörelsen som islamistisk fundamentalism fortfarande idag utgör, hur de sprider sin propaganda och försöker rekrytera svenskar till sin rörelse.

Centrum mot våldsbejakande extremism sammanfattar den våldsbejakande extremistiska islamism som att den i Sverige domineras av salafijihadism, vilken främst representeras av terroristorganisationerna al-Qaida (AQ) och Islamiska staten/Daesh (IS). Denna transnationella rörelse kom att växa fram under mitten av 1980-talet. Genom att huvudsakligen agera och rikta sig mot civilbefolkningar istället för mot nationella intressen, syftar den transnationella rörelsen att förstöra det internationella systemets grundläggande normer, värderingar, institutioner och regler. Under 2000- och 2010-talet har ett stort antal terroråd, inspirerade av den transnationella våldsbejakande islamistiska rörelsens ideologiska budskap, genomförts i Europa och i andra delar av världen.

29. Bekämpa antisemitismen. Antisemitism förekommer i många olika delar av samhället och tar sig olika uttryck. De fördomar och fiendebilder om judar som har sin förankring i svensk och europeisk tradition – och som i europeisk nutidshistoria fått katastrofala följder – lever kvar, i extremistmiljöer men även i samhället i stort. Det finns också svensk antisemitism som hämtar sin näring i de fördomar och tankefigurer från andra regioner. Många svenskar kommer från länder där antisemitism är statligt sanktionerad genom statskontrollerad media, skolor och religiösa institutioner. Oavsett varför antisemitismen återfinns i delar av samhället innebär den att många människor utsätts och att deras frihet begränsas.

Det behövs ökad medvetenhet om hur antisemitismen i Sverige tar sig uttryck i dag. Mycket oroväckande är att det förekommer att skolor undviker att diskutera antisemitism och konfrontera antisemitiska attityder, därför att ämnet skulle anses känsligt. I Malmö har det nyligen gjorts en kartläggning som visar att antisemitiska attityder bland stadens invånare sätter sin prägel på tillvaron för Malmös judiska befolkning. Bland annat undviker judiska elever att gå i vissa skolor på grund av stämningarna mot judar. Det bör genomföras en motsvarande nationell kartläggning. Det får heller aldrig förekomma att skolor undviker att diskutera antisemitism därför att ämnet anses för känsligt.

Elever som lever i områden som har problem med att unga rekryteras in i extrema rörelser ska få stöd till särskilda insatser. Organisationen ”Unga muslimer mot antisemitism” i Malmö är en förebild och ordnar varje år många resor till Auschwitz. Det bör genomföras en nationell kartläggning av förekomsten av antisemitism i skolorna. Målet bör vara att alla barn och ungdomar någon gång under skolgången ska ges möjligheten att göra en studieresa till ett förintelsläger.

Med årens gång blir det allt färre människor som kan vittna om sina egna upplevelser från Förintelsen. Det är viktigt att stödja arbetet, bland annat av förintelseöverlevarens ättlingar, för att föra vidare deras berättelser till kommande generationer.

30. Bekämpa rasism och diskriminering. Liberaler har i alla tider bekämpat alla former av rasism, främlingsfientlighet och intolerans. Hatbrott ska inte få förekomma. Religiösa och kulturella institutioner som är utsatta måste känna att det sekulära samhället erbjuder skydd. Ingen ska behöva utsättas för fördomar eller nedvärderande attityder på grund av sin hudfärg eller sitt ursprung. Skolans arbete med en demokratisk värdegrund och kunskap mot antisemitism, afrofobi, islamofobi, homofobi och andra former av intolerans måste förstärkas.

Skolan är inte värdeneutral, utan ska stå för alla människors lika värde. Skolan har en viktig roll i att förebygga antisemitism, antiziganism, främlingsfientlighet, kvinnohat, islamofobi, afrofobi men även homofobi och andra former av intolerans. Skolan ska vara en frizon från fördomar och hat.

Den nuvarande diskrimineringslagen har nu funnits i tio år. Det behövs nu en utvärdering av lagen för att se hur fler människor kan hävda sin rätt.

31. Stoppa icke-demokratiska staters påverkan i utsatta områden. Frågan om att begränsa restriktioner av utländsk finansiering av religiösa verksamheter har blivit alltmer aktuell, inte minst i kölvattnet av terroråd. EU:s inrikesministrar gjorde så sent som i november 2020 ett uttalande om att den oönskade utländska finansieringen från nationella civila och religiösa organisationer genom icke-transparent finansiering bör begränsas.

Extrema krafter i bland annat Saudiarabien, Iran, gulfstater som Qatar, Iran, Turkiet köper sig religiös makt i Sverige genom att bland annat finansiera byggen av moskéer i Sverige. Saudiarabien finansierar redan idag en av fyra moskéer som byggs i Sverige. I ett dokumenterat fall var saudiska intressen nära att köpa en moské i Sverige och krävde då i utbyte att de själva skulle få tillsätta styrelsen för moskén. Det finns även kristna samfund med starka kopplingar till icke-demokratiska stater såsom Syrien och Egypten.

Det behövs ett bättre arbete i Sverige för att öka transparensen. Flera andra europeiska länder har numera krav på öppen redovisning av inkomna bidrag till religiösa samfund och även öppenhet om vem som givit en gåva över en viss summa. Politiska partier måste redovisa finansiering över vissa belopp. Myndigheten för statens stöd till trossamfund ställer i sina allmänna regler upp ett antal villkor för utbetalning av bidrag, bland annat att bidra till att upprätthålla och stärka samhällets grundläggande värderingar och att verksamheten ska i huvudsak finansieras av personer bosatta i Sverige. Liberalerna menar att huvudprincipen bör vara att trossamfund i Sverige ska finansieras av församlingsmedlemmar bosatta i Sverige, och att reglerna behöver tydliggöras för att motverka finansiering från länder som är odemokratiska eller stödjer extremism.

Sverige kan inte vara en fristad för icke-demokratiska stater att sprida extremism. Regeringen bör därför, liksom flera andra europeiska länder har gjort, lägga fram lagstiftning som stoppar icke-demokratiska stater och organisationer med nära koppling till icke-demokratiska stater från att finansiera verksamhet i Sverige. En sådan lagstiftning bör föregås av en utredning som analyserar de olika lagstiftningarna som införts i andra liberala rättsstater och konsekvenser i förhållande till svenska grundlagen.

32. Bättre och mer systematiska granskningar av religiösa samfund som får statsbidrag.

Liberalerna anser att ett demokratikriterium behövs vid bidragsgivning till religiösa samfund. Kriteriet ska ta sikte på det som uppenbart angriper eller står i strid med det demokratiska samhällets grundläggande värderingar. Kopplingar till icke demokratiska stater bör även granskas hårdare. Tillsynen ska vara rättssäker och involvera Nationellt centrum mot våldsbejakande extremism.

33. Anmälningsskyldighet vid fusk för bidragsgivande myndigheter.

Det förekommer att organisationer som har fått bidrag från svenska myndigheter använder medlen på annat sätt som är tilltänkt - och även fuskat med redovisning av till exempel antal deltagare och kostnader. Det har i många år tagits för lätt på dessa frågor. Liberalerna anser att det mot bakgrund av detta bör införas en anmälningsskyldighet till Polisen för samtliga bidragsgivande myndigheter såväl på kommunal, regional som statlig nivå när man misstänker att bidragsfusk har begåtts. Lagen bör baseras på den redan existerande bidragsbrottslagen.